Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Asiantuntijalausunto Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE 182/2025 vp laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1 Asiantuntijalausunto

Lainsäädäntöhanke poliisin tiedonvaihtoa koskevan sääntelyn muuttamiseksi on yksi keskeisimmistä pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelman käynnistämistä lainsäädäntöhankkeista poliisille. Poliisilla on koko hankkeen ajan ollut edustus lainsäädäntöhankkeen ohjaus- ja työryhmässä sekä sihteeristössä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan tehtävä huomioiden, tämä lausunto on rakennettu poliisihallinnon sekä sosiaali- ja terveystoimen tiedonvaihtoyhteistyön näkökulmasta.

1.1 Poliisilain 4 luvun 5 §

Sosiaali- ja terveystoimen kannalta esityksen merkittävin yksittäinen säännös koskee poliisin tietojen saantia sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Poliisilla on tarve saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa monista eri syistä. Tämä tarve on peräisin poliisin roolista Suomen sisäisen turvallisuuden päävastuuviranomaisena. Tässä roolissa poliisin tehtävänä on osaltaan turvallisuuden varmistaminen, ja se voi tarkoittaa rikostorjuntatehtävien, eli esimerkiksi esitutkinnan lisäksi myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä, eli esimerkiksi henkilön etsimistä, poistamista tai kiinniottamista.

Hyvin pieni osa väestöstä aiheuttaa suuren osan rikoksista. Arviomme mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuvista rikoksista kyseinen sama, hyvin pieni osa aiheuttaa rikoksista vähintään yhtä suuren osan. Lakiehdotuksilla ei arviomme mukaan ole vaikutusta tämän hyvin pienen väestönosan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin hakeutumisessa, vaikka se ajoittain aina yleiseen keskusteluun nostetaankin.

Läsnäolotiedolla tarkoitetaan sitä, onko henkilö tai onko hän ollut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Tässä ei ole kysymys potilastiedosta eli tiedosta, joka kertoisi henkilön terveydentilasta ja olisi siten salassa pidettävää. Poliisin oikeus saada varsinaista potilastietoa toteutuu jo nykyisellään oikeudenkäymiskaaren ja muun

lainsäädännön vahvistamana. Kuitenkin juuri näiden säännösten vuoksi esimerkiksi pahoinpitelyrikosta tutkittaessa ei poliisi tällä hetkellä saa läsnäolo- tai nimitietoa sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluiden tarjoajalta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että rikosvastuu ei voi toteutua sellaisissa kyseisten palveluiden tarjoajien tiloissa tapahtuneissa rikoksissa, joissa epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Tällaisen rikoksen selvittämiseksi epäillyn rikoksentekijän läsnäolo- tai nimitieto taikka toissijaisesti vähintään video- tai kuvatallenne sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajien tiloista on realistisesti ainoa mahdollinen keino saada rikos selvitettyä. Tästä syystä tiloja, joissa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita tarjotaan, voisi luonnehtia jossain määrin rikosvastuusta vapaiksi alueiksi yhteiskunnassa.

Toinen rikostorjuntaan liittyvä tarve läsnäolo- ja nimitietoihin liittyen koskee etsintäkuulutettujen tavoittamista. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa on etsintäkuulutettuja ihmisiä sekä lyhyt- että pitkäaikaisesti. Tällä hetkellä tällaisissa sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa olevat henkilöt ovat ainakin osin viranomaistoimenpiteiltä suojassa. Palveluntarjoajan edustajat eivät kerro, onko etsintäkuulutettu henkilö tosiasiallisesti rakennuksessa, vaikka henkilön rekisteriin merkityt osoitetiedot, josta poliisilla usein on kadunnumeron tarkkuudella tieto, näin osoittaisivatkin. Vastaavaa suojaa ei ole tarjolla asumismuodosta riippuen missään muualla, eikä esimerkiksi edes majoituspalveluiden kohdalla. Koska etsintäkuulutuksista valtaosa koskee rikosvastuun toteuttamista, ovat ihmiset jossain määrin eriarvoisessa asemassa lain edessä.

Poliisin tehtäviin kuuluu suorittaa kadonneen henkilön etsintää. Kadonneen etsintään ei liity oikeudenkäymiskaaren todistamiskieltoja koskevat säännökset, koska vireillä ei ole rikos- tai muutakaan prosessia. Kadonneeksi ilmoitettuja henkilöitä on sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden tarjoajien tiloissa. Poliisi ei aina ole saanut tietoa siitä, onko kadonneeksi ilmoitettu sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa vaiko ei. Jos tieto kadonneen henkilön oleskelusta sosiaali- ja terveydenhuollon tiloissa on olemassa ja saatavilla, se poliisin tulee saada. Turvallisuusviranomaisten etsintäresursseja ei tule käyttää turhaan, varsinkaan tässä maailman ja valtiontalouden tilanteessa. Tiedon antamatta jättäminen voi aiheuttaa laajatkin etsinnät kadonneen henkilön osalta. Korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO 2024:80 katsonut, että terveystietoja koskevilla salassapitosäännöksillä on tarkoitus suojata henkilön yksityiselämää ja yksityisyyttä. Kun kysymys on poliisin oikeudesta saada salassa pidettävä terveystieto tai sellaiseen tietoon verrattavissa oleva tieto esimerkiksi kadonneen henkilön olinpaikasta tämän hengen ja terveyden suojelemiseksi, tiedon luovuttamiseen poliisille henkilön mahdollisesta olinpaikasta liittyy sekä painava yleinen etu, mutta myös painava yksityinen etu.

1.2 Poliisilain 7 luvun 2 §

Ehdotettu säännös koskee poliisin oma-aloitteista tiedonvaihtoa. Säännöksen mukaan poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle, jos tietojen luovuttaminen on yksittäistapauksessa tarpeen poliisille tai muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi. Lisäksi poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa edellä tarkoitettuja tietoja viranomaiselle tai julkista tehtävää

hoitavalle yhteisölle, jos se on yksittäistapauksessa välttämätöntä tärkeän yleisen tai yksityisen edun vuoksi. Edelleen poliisi saa salassapitosäännösten estämättä luovuttaa muita kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja, joiden ilmaisemiseen on yksittäistapauksessa painava syy hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Säännöksen ensisijainen tiedonluovutuskohde ei ole sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarjoaja, mutta potentiaalisesti tällaisia tiedonluovutuksia voi kyseiselle hallinnonalallekin tulla. Tämä määrä arvioidaan kuitenkin vähäiseksi taikka hyvin vähäiseksi. Poliisi ei luovuta tietoja, jos se ei ole välttämätöntä, ja jos poliisi ei arvele tätä tiedon vastaanottajan kannalta tärkeäksi.

1.3 Lopuksi

Lopuksi on hyvä nostaa esiin koko esityksen kannalta seuraava keskeinen seikka: poliisille ei olla esittämässä oikeutta saada terveydentilaan liittyviä tietoja, eikä poliisi tai kukaan muukaan ole sitä tämän lain valmistelun missään vaiheessa esittänytkään. Poliisin terveydentilaan liittyvät tiedontarpeet, eli esimerkiksi onko puukoniskun syvyydestä pääteltävissä puukoniskun voima, josta taas on osin pääteltävissä rikosoikeudellista tahallisuusarviointia, täyttyvät jo nykyisellään oikeudenkäymiskaaren säännöksillä.

Sen sijaan poliisilla on sosiaali- ja terveydenhuollon alaan liittyviä eräitä tiedonsaantitarpeita, mutta ne eivät ole tämän lain valmistelun asia.

1.4 Liitelait

Poliisilain liitelakeina muutettavaksi esitettävät säännökset ovat kannatettavia edellä esitettyjä vastaavin perustein.

Visa Weckström, poliisilakimies

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 18.03.2026 klo 08:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Tiedoksi

Poliisihallitus/Esikunta

Poliisihallitus
Vuorimiehentie 3, PL 1000, 02151 Espoo
kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi
Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi